

35. Geneesmiddelen & Medicatie Beleid

Regelmatig wordt er door ouders/verzorgers gevraagd of de pedagogisch medewerkers medicijnen kunnen toedienen aan hun kind. De directie van SpeelOkee volgt hierin de richtlijnen van het RIVM (Hygiëne richtlijn kinderopvang), het Landelijk Centrum Hygiëne en Veiligheid en heeft op basis hiervan het volgende beleid opgesteld m.b.t. het toedienen en verstrekken van medicijnen door pedagogisch medewerkers aan kinderen. Alle pedagogisch medewerkers zijn hiervan op de hoogte en handelen hiernaar.

Geneesmiddelenverstrekking

Kinderen kunnen geneesmiddelen voorgeschreven krijgen door huisarts of specialist. Dit zijn middelen die **op recept** voorgeschreven worden. Ouders/verzorgers mogen allerlei geneesmiddelen aan hun kinderen toedienen. Als het kind deze middelen ook nodig heeft gedurende het verblijf bij SpeelOkee zullen de ouders/verzorgers hun “zeggenschap” over deze toediening over moeten dragen aan de pedagogisch medewerkers. Hierbij valt met name te denken aan: Pillen, Drankjes en Zalven.

Om problematische situaties te voorkomen moet de ouder/verzorger een **overeenkomst “Gebruik geneesmiddelen”** invullen en ondertekenen (bijlage 1)

Het formulier dient ook getekend te worden voor geneesmiddelen die die ouders/verzorgers niet op recept hebben verkregen (dus bij zelfzorgmedicatie).

Als ouders/verzorgers de overeenkomst niet willen of kunnen invullen, wordt het geneesmiddel **niet** toegediend en moet in overleg worden besloten of het kind mee naar huis gaat of dat het bij SpeelOkee blijft.

Het toedienen

Voor het toedienen van een geneesmiddel moet de pedagogisch medewerk(st)er weten hoe het toegediend moet worden. Bij het geneesmiddel moet altijd de originele bijsluiter aanwezig zijn. Indien er geen of geen originele bijsluiter bij het geneesmiddel aanwezig is, mag het niet worden toegediend.

Voorbehouden medische handelingen mogen niet door een pedagogisch medewerk(st)er worden toegediend, dit is geregeld in de Wet BIG. (Zie hiervoor bijlage 3 en 4).

Checklist bij het toedienen van geneesmiddelen op recept en zelfzorgmiddelen zonder recept:

- Laat ouders altijd de overeenkomst “Gebruik geneesmiddelen” tekenen. (zie bijlage 1)
- Verantwoord het toedienen van medicatie op de groep m.b.v. een aftekenlijst voor geneesmiddelentoediening: degene die het middel toedient zet een paraaf. Deze lijsten dienen zorgvuldig bewaard te worden (en niet voor ‘onbevoegden’ toegankelijk te zijn). Belangrijk is dat wijzigingen zeer zorgvuldig worden aangebracht en geparafeerd.
- Vul eventuele wijzigingen (over dosering, tijdstip, etc.) in op de overeenkomst “Gebruik geneesmiddelen” en pas de aftekenlijst en de evaluatiedatum aan.
- Dien het geneesmiddel/zelfzorgmiddel alleen toe op specifiek verzoek van ouders/verzorgers.(*). Er kan volstaan worden met de originele verpakking van het middel, mits daarop voldoende is aangegeven hoeveel van, wanneer en op welke wijze de medicatie toegediend moet worden.

- De geneesmiddelen/ zelfzorgmiddelen moeten altijd in de originele verpakking aangeleverd en bewaard worden (dus nooit overdoen in een andere verpakking).
- De originele bijsluiters van het geneesmiddel/zelfzorgmiddel dient aanwezig te zijn op de groep en de bijsluiters dient goed doorgelezen te worden door de pedagogisch medewerk(st)er, zodat zij op de hoogte is van de eventuele bijwerkingen.
- Bewaar de originele bijsluiters van het geneesmiddel/zelfzorgmiddel. Werk niet met een kopie, want bijsluiters worden regelmatig aangepast.
 - Bij medicatie op doktersvoorschrift: indien er een verschil lijkt te bestaan tussen het doktersvoorschrift en de bijsluiters, overleg dan eerst met de arts alvorens het geneesmiddel toe te dienen of vraag de ouders om een schriftelijke verklaring van de arts over de gewenste toediening. *Bij twijfel het geneesmiddel nooit toedienen!*
 - Bij zelfzorgmedicatie: indien er sprake is van een verschil tussen de bijsluiters en de wijze van toediening die door de ouders wordt gevraagd, dient het zelfzorgmiddel niet door de pedagogisch medewerk(st)ers te worden toegediend. In het geval van zelfzorg medicatie dient de door de ouders verzochte wijze van toediening altijd overeen te komen met de tekst van de bijsluiters.
- *In het calamiteitenprotocol staat beschreven hoe er gehandeld dient te worden in geval van een ongeval met gezondheid en medicijnen.*
- Bewaar het geneesmiddel/zelfzorgmiddel adequaat: in de koelkast of in een afgesloten kast, buiten het bereik van kinderen en/ of onbevoegden. Geneesmiddelen waarop niet staat dat ze in de koelkast moeten worden bewaard, mogen daar ook niet worden opgeslagen. Controleer de uiterste gebruiksdatum regelmatig. Overtollige en verlopen geneesmiddelen retourneren aan de ouders.
- Als er geneesmiddelen in de koelkast bewaard moeten worden, moet er ook een koelkast aanwezig zijn. Het middel alleen voor kortdurend gebruik uit de koelkast halen. De temperatuur dient bewaakt te worden m.b.v. een min.-max. thermometer. De temperatuur dient tussen de 4-8°C te zijn. Deze dagelijks controleren.
- Laat ouders voordoen hoe het geneesmiddel/zelfzorgmiddel het beste gegeven kan worden of pleeg overleg hierover. Leg deze instructie schriftelijk vast.
- Zorg dat de naam en telefoonnummer van de arts en apotheek van het kind bekend (en up to date) zijn, zodat deze als achterwacht kunnen fungeren, indien ouders/ verzorgers onverhoopt niet direct bereikbaar zijn.
- Laat de ouders een nieuw geneesmiddel/zelfzorgmiddel altijd eerst thuis gebruiken.
- Dien het geneesmiddel/zelfzorgmiddel alleen toe als de betrokken ouder/verzorger zelf niet in staat is het middel op het voorgeschreven tijdstip toe te dienen.
- Gezondheidskenmerken en bijzonderheden bij het verstrekken van een geneesmiddel worden in het dossier van het kind vastgelegd.

Afspraken m.b.t. het toedienen van paracetamol:

- *Paracetamol mag alleen door pedagogisch medewerkers worden toegediend, als het gaat om pijnbestrijding. Deze paracetamol wordt bij voorkeur toegediend via orale toediening, dus bij voorkeur niet d.m.v. een zetpil, aangezien het hierbij gaat om een intieme handeling.*
- *De afspraken omtrent het toedienen van paracetamol (plus informatie over de maximale toediening per dag of dagdeel) worden schriftelijk vastgelegd in de **overeenkomst: “Gebruik Geneesmiddelen”**.*
- *Mocht het zo zijn dat de ouder paracetamol heeft gegeven aan het kind, binnen het termijn van 4 uur, voorafgaand aan de opvang bij SpeelOkee, dan is het van belang dat de ouder hiervoor het formulier “verklaring pijn bestrijdend/koortsverlagend middel” tekent (zie bijlage 2)*
- *Het geven van paracetamol bij koorts wordt binnen SpeelOkee niet gedaan door de pedagogisch medewerk(st)ers in verband met het risico op stijgen van de koorts als de medicatie is uitgewerkt.*
- *Indien de paracetamol gestructureerd moet worden toegediend, wordt door de pedagogisch medewerk(st)er gevraagd om een schriftelijke verklaring van bijvoorbeeld een specialist of huisarts (indien mogelijk).*

Bij een koortsstuip is het verboden zetpillen toe te dienen die de koorts onderdrukken, bel direct 112 !

Bijlage 1

Overeenkomst Gebruik Geneesmiddelen

1. Hierbij geeft ouder/verzorger;

Naam ouder/verzorger	
Naam kind	Geb.datum: - -

toestemming om zijn /haar kind tijdens het verblijf bij Kinderdagverblijf SpeelOkee, het hierna genoemde geneesmiddel/zelfzorgmiddel toe te dienen bij het hierboven genoemde kind. Het geneesmiddel/ zelfzorgmiddel wordt toegediend conform het doktersvoorschrift - zie etiket van de verpakking -, dan wel op het verzoek van de ouders/verzorgers (zelfzorgmedicatie).

2.

Naam geneesmiddel/zelfzorgmiddel	
Gezondheidsklachten	

3.

Zit het geneesmiddel in de originele verpakking	☐ JA ☐ NEE (niet toedienen)
Is de originele bijsluiter aanwezig	☐ JA ☐ NEE (niet toedienen)

4.

Het geneesmiddel/zelfzorgmiddel wordt verstrekt op voorschrift van	☐ Huisarts ☐ Specialist ☐ Ouders/verzorgers zelf
Naam en telefoonnummer behandelend arts	
Naam en telefoonnummer apotheek	

5.

Het geneesmiddel/zelfzorgmiddel dient te worden verstrekt

Begindatum - – 20..... t/m

Einddatum - – 20.....

6.

Dosering

7. Tijdstip:

Uur	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Paraf											

8.

Bijzondere aanwijzingen:

- voor de maaltijd
- na de maaltijd
- niet met melkproducten
- zittend geven
- op schoot geven
- liggend geven
- staand geven
- anders

9.

Wijze van toediening:

- mond
- neus
- oor
- oog
- rectaal
- anders

10.

Het geneesmiddel/zelfzorgmiddel zal worden toegediend door (naam pedagogisch medewerk(st)er)

11.

Het geneesmiddel/zelfzorgmiddel dient bewaard te worden op de volgende plaats

- Koelkast
 Anders.....

12.

Het geneesmiddel/zelfzorgmiddel is houdbaar tot en met

..... - - 20.....

13. Evaluatie van toediening is (datum):

Evaluatie van toediening is op

..... - - 20.....

14. Het kindercentrum kan bij twijfel of onduidelijkheid zelf contact opnemen met de behandelend arts en/of apotheker.

15. Het kindercentrum is niet aansprakelijk voor de eventuele bijwerkingen die kunnen optreden als gevolg van het door haar personeel toegediende geneesmiddel/zelfzorgmiddel.

Voor akkoord

Naam ouder/verzorger

Plaats en datum

Handtekening ouder/verzorger

**Voor akkoord Kinderdagverblijf
SpeelOkee**

Naam pedagogisch medewerkster

Plaats en datum

Handtekening pedagogisch medewerkster

Bijlage 2

Formulier verklaring pijn bestrijdend/koortsverlagend middel

Ouders/Verzorgers

Oud-Beijerland,

Beste Ouders/Verzorgers,

Middels deze verklaring geven de ouders/ verzorgers van (naam kind) aan, dat zijn/haar kind binnen het termijn van vier uur voorafgaand aan het verblijf bij SpeelOkee hieronder vermeld pijn bestrijdend of koorts remmend middel toegediend heeft gekregen, conform de op de bijsluiter of het etiket vermelde dosering.

- Naam pijn bestrijdend/koorts remmend middel:mg
- Het pijn bestrijdend/koorts remmend middel is verstrekt bij een koorts van:graden Celsius.
- Tijdstip van toediening : uur

Het pijn bestrijdend/koorts remmend middel is rectaal/oraal toegediend (doorhalen wat niet van toepassing is)

SpeelOkee is niet aansprakelijk voor de symptomen en/of gevolgen na uitwerking van het door ouders toegediende pijn bestrijdende of koorts remmende middel. (houdt hierbij rekening met snel oplopende koorts met kans op een koortsstuij)

Voor akkoord:

Naam Ouder/Verzorger

Datum.....

Handtekening ouders.....

Bijlage 3

Vorbehouden handelingen

De website van het RIVM zegt het volgende over Voorbehouden Handelingen:

Regels rondom voorbehouden handelingen

Vorbehouden handelingen zijn risicovolle, medische handelingen die alleen bevoegde zorgverleners mogen uitvoeren. Niet alle risicovolle handelingen zijn vorbehouden. Welke risicovolle handelingen vorbehouden zijn, staat in de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG). Hier staat ook wie ze zelfstandig of in opdracht mag uitvoeren.

Vershil risicovolle handelingen en vorbehouden handelingen

Risicovolle handelingen zijn handelingen die bij onzorgvuldig of onbekwaam handelen vrijwel zeker tot gezondheidsschade leiden. Een risicovolle handeling is vorbehouden als er onaanvaardbare risico's zijn voor de patiënt als een ondeskundige de handeling uitvoert.

Alle vorbehouden handelingen zijn risicovol, maar niet alle risicovolle handelingen zijn vorbehouden. Zo is een infuus inbrengen in de wet BIG omschreven als een vorbehouden handeling. Een infuuszak verwisselen is een risicovolle handeling, maar niet vorbehouden.

Vorbeelden vorbehouden handelingen

Er zijn in totaal 14 vorbehouden handelingen. Bijvoorbeeld:

- heerkundige handelingen;
- verloskundige handelingen;
- injecteren;
- iemand onder narcose brengen.

Deze 5 beroepsgroepen zijn zelfstandig bevoegd om vorbehouden handelingen uit te voeren:

- artsen;
- tandartsen;
- verloskundigen;
- physician assistants;
- verpleegkundig specialisten.

Deskundig en bekwaam vorbehouden handelingen uitvoeren

Wie vorbehouden handelingen uitvoert, moet dat deskundig en zorgvuldig doen. Ook moet hij bekwaam zijn. Dat wil zeggen dat hij voldoende kennis en vaardigheid heeft om de handeling uit te voeren. Anders ontstaan onverantwoorde risico's voor de gezondheid van de patiënt.

Deskundigheid zorgverlener

Om deskundig te worden, volgen zorgverleners een opleiding. Is een beroep vastgelegd in de Wet BIG? Dan staan in die wet ook de opleidingseisen en het deskundigheidsgebied voor dat

beroep. Wie aan deze eisen voldoet, mag de wettelijk beschermde titel dragen die bij dat beroep hoort. Voor een arts is oncologie een voorbeeld van een deskundigheidsgebied.

De beroepsgroepen binnen de zorg bepalen in overleg met het Ministerie van VWS welke eisen zij stellen aan deskundigheid. Dit doen zij via hun beroepsvereniging, waarna deze beroepsvereniging de eisen met VWS afstemt. Bijvoorbeeld de beroepsvereniging Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland (V&VN). Zo waarborgen de beroepsgroepen de kwaliteit van hun zorgverleners.

Bekwaamheid zorgverlener

De Wet BIG gaat ervan uit dat elke zorgverlener met een BIG-registratie zorgt dat hij alleen voorbehouden handelingen uitvoert als hij bekwaam is. Een zorgverlener is bekwaam als hij:

- kennis heeft over de handeling, de technieken, het doel, de anatomie, de risico's, voor- en nazorg en eventuele complicaties;
- vaardig is in het uitvoeren van de handeling en bijkomende activiteiten (bijvoorbeeld beslissen en informeren).

Zorgverleners krijgen deze kennis en vaardigheid door bijvoorbeeld een wettelijk erkende opleiding te volgen. Maar ook door bij- en nascholing, vaardigheidstraining of door meerdere malen een handeling uitvoeren.

Richtlijnen voorbehouden en risicovolle handelingen

Voor zowel voorbehouden als risicovolle handelingen gebruiken instellingen vaak richtlijnen (protocollen). Zo'n richtlijn helpt de zorgverlener de handeling uit te voeren. En draagt zo bij aan de kwaliteit. In een richtlijn staat een checklist voor de uitvoering van voorbehouden en risicovolle handelingen. Ook staat er in wie waarvoor verantwoordelijk is en hoe te handelen als het mis dreigt te gaan.

Zo kan bijvoorbeeld in een richtlijn voor verpleeghuizen staan:

- dat een verpleeghuis een overzicht maakt van de voorbehouden handelingen die in het verpleeghuis worden uitgevoerd;
- dat een verpleeghuis in kaart brengt welke bekwaamheid en bevoegdheid er is bij medewerkers van het verpleeghuis;
- welke zorgvuldigheidseisen moeten worden nageleefd in een verpleeghuis.

Zelfstandig bevoegd tot voorbehouden handelingen

De Wet BIG geeft per voorbehouden handeling aan welke zorgverleners zelfstandig bevoegd zijn om deze handeling uit te voeren als zij bekwaam zijn. Dit kan een arts, tandarts of verloskundige zijn. Verpleegkundig specialisten en Physician Assistants kunnen ook bevoegd zijn om bepaalde taken zelfstandig uit te voeren, zoals injecties geven en geneesmiddelen voorschrijven.

Een zorgverlener die zelfstandig bevoegd is, mag de voorbehouden handeling zelf uitvoeren. Maar hij mag ook een andere zorgverlener opdracht geven om de handeling uit te voeren. Dit mag alleen als deze opdrachtnemer bekwaam is.

Niet zelfstandig bevoegd tot voorbehouden handeling

Niet zelfstandig bevoegde zorgverleners kunnen in opdracht van een zelfstandig bevoegde zorgverlener voorbehouden handelingen uitvoeren. Dit geldt bijvoorbeeld voor verzorgenden en helpenden. Zij mogen onder de volgende voorwaarden voorbehouden handelingen uitvoeren:

- De opdrachtnemer is bekwaam om de voorbehouden handeling uit te voeren.
- De opdrachtgever geeft, waar nodig, aanwijzingen voor de uitvoering van de voorbehouden handeling. Ook houdt de opdrachtgever toezicht bij de uitvoering en kan hij ingrijpen als dat nodig is. Dit heet tussenkomst.

Geeft een arts bijvoorbeeld op een andere locatie telefonisch opdracht aan een niet-zelfstandig bevoegde zorgverlener? Dan is het onwaarschijnlijk dat de arts aanwijzingen kan geven, toezicht kan houden en zo nodig kan ingrijpen. Voldoen opdrachtgever en opdrachtnemer niet aan de voorwaarden? Dan zijn ze strafbaar.

Functionele zelfstandige bevoegdheid

Sommige beroepsgroepen mogen handelingen uitvoeren in opdracht van een zelfstandig bevoegde zorgverlener, zonder dat hierbij toezicht en tussenkomst nodig zijn. Dit heet functionele zelfstandige bevoegdheid. De zorgverlener moet wel bekwaam zijn om de handeling uit te voeren, en moet altijd met een opdracht handelen.

Voorbeeld: een verpleegkundige mag zonder tussenkomst of toezicht van een arts een onderhuidse (subcutane) injectie geven.

Een zorgverlener die functioneel zelfstandig bevoegd is mag zelf geen opdracht geven aan een andere zorgverlener. Ook niet als deze bekwaam is.

Voorbehouden handeling uitvoeren in noodsituatie

In een noodsituatie hoort iedereen te handelen naar beste weten en kunnen. Bij een noodsituatie mag iemand die niet zelfstandig bevoegd is wel een voorbehouden handeling uitvoeren. Bijvoorbeeld bij de voorbehouden handeling defibrilleren. In een noodsituatie mag iemand die eerste hulp verleent (privé of beroepsmatig) deze handeling uitvoeren.

Medisch handelen in privésituatie

De regels voor voorbehouden handelingen in de Wet BIG gelden voor alle zorgverleners die beroepsmatig voorbehouden handelingen verrichten. Patiënten, ouders en familieleden die voorbehouden handelingen uitvoeren, bijvoorbeeld als mantelzorger, vallen daar niet onder. Een diabetespatiënt mag bij zichzelf insuline spuiten. Ouders mogen een sonde inbrengen bij hun verstandelijk gehandicapte kind dat niet zelfstandig kan eten of drinken. In al deze gevallen is het belangrijk dat degene die de handeling uitvoert, bekwaam is om deze voorbehouden handelingen uit te voeren.

Toezicht op medisch handelen zorgverleners

De [Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd \(IGJ\)](#) houdt toezicht op het handelen van zorgverleners. En dus ook op de uitvoering van voorbehouden en risicovolle handelingen door zorgverleners. Dit gebeurt op grond van de Wet BIG en andere wetgeving, zoals de [Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg \(Wkkgz\)](#).

De IGJ, het Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg of een rechter kunnen BIG-geregistreeerde zorgverleners een tuchtmaatregel opleggen. Dit kan op grond van het tuchtrecht in de Wet BIG. Bijvoorbeeld als een (tand)arts een verwijtbare fout maakt tijdens een operatie of als een verpleegkundige zijn beroepsgeheim schendt. Een tuchtmaatregel kan gevolgen hebben voor de inschrijving van de zorgverlener in het BIG-register.

Bijlage 4

Het RIVM zegt in haar Hygiëne richtlijnen (laatst herzien in 2016) het volgende over geneesmiddelenverstrekking en medisch handelen:

Hoofdstuk 7 Geneesmiddelenverstrekking en medisch handelen.

In dit hoofdstuk vindt u de hygiëne- en veiligheidsnormen en adviezen voor het toedienen van medicijnen, medisch handelen, huid- en wondverzorging en het omgaan met bloed en bijtaccidenten. De normen en adviezen kunt u opnemen voor het opstellen van uw beleidsplan om een eenduidige werkwijze te creëren.

Veel kinderen op een kindercentrum hebben soms medische zorg nodig tijdens het verblijf. Daarom is het voor de beroepskrachten belangrijk om te weten hoe zij hygiënisch en veilig kunnen handelen.

Wet BIG

In speciale gevallen kunnen ouders aan de beroepskrachten vragen om bepaalde medische handelingen uit te voeren, bijvoorbeeld het toedienen van sondevoeding. De Wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG Wet Beroepen Individuele Gezondheidszorg) regelt wie wat mag doen in de gezondheidszorg. De Wet BIG is bedoeld voor beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg en geldt zodanig niet voor beroepskrachten in een kindercentrum. Deze beroepskrachten zijn niet opgeleid om medische handelingen toe te passen zoals artsen en verpleegkundigen, daarom hoeven zij ook niet BIG Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg geregistreerd te zijn.

Risicovolle handelingen

De risicovolle handelingen zijn 'niet-voorbehouden' handelingen, die een beroepskracht wel zou mogen en kunnen verrichten, als deze goede instructie heeft gekregen (bijv. een vingerprik om de bloedsuiker te bepalen bij een kind met diabetes).

Ouders, specialisten, artsen of verpleegkundigen kunnen samen met de beroepskrachten en leidinggevende afspraken maken over hoe medicijnen en risicovolle handelingen worden toegepast. Ook kan er afgesproken worden welke beroepskracht uitleg kan krijgen voor bepaalde handelingen. Een beroepskracht die uitleg heeft gekregen is bevoegd om handelingen uit te voeren maar nog niet bekwaam. Een beroepskracht is pas bekwaam wanneer zij/hij een handeling meerdere malen heeft uitgevoerd of heeft geoefend. Een beroepskracht kan dan zonder problemen medicijnen geven aan een kind.

Voorbehouden handelingen

Bepaalde medische handelingen, de 'voorbehouden handelingen' mogen alleen worden uitgevoerd als een ouder hierom vraagt. De handeling mag alleen uitgevoerd worden door personen die zowel bevoegd als bekwaam zijn (bijv. injecteren) en mag niet zomaar door iemand uitgevoerd worden. De Wet BIG bepaalt dat deze handeling bevoegdheid en bekwaamheid vereist. Ook als de ouder/verzorger deze handeling in de thuissituatie zelf verricht kunnen zij de handeling niet overdragen aan beroepskrachten van kindercentrum.

Ouders kunnen mogelijk afspraken maken om op locatie te komen injecteren. De ouder/verzorger kan er voor zorgen dat een beroepskracht bevoegd en bekwaam kan worden. Een arts of verpleegkundig specialist moet dan, na instructie een bekwaamheidsverklaring invullen op naam van de beroepskracht.